



Sisäministeriön kirjaamo
kirjaamo@intermin.fi
Sisäministeriön poliisiosasto
lainsaadantoyksikko_poliisiosasto@intermin.fi

Lausunto työryhmän ehdotukseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: VN/6255/2021, SM 014:00/2015

Lausunnon antaja: Syyttäjälaitos

Syyttäjälaitos esittää lausuntonaan seuraavaa:

1 Yleistä:

1.1 Lain säännös, joka saa määrittelynsä määräyksestä

Ehdotuksen mukaan yksityiskohtaisia määrittelyjä poliisin säilyttämien henkilöiden ruokailuun, ulkoiluun ja hallussa pidettävään omaisuuteen liittyen tulee tarkentaa Poliisihallituksen määräyksellä. Käytännössä tämä edellyttää, että riittävällä tavalla pitää varmistaa Poliisihallituksen määräysten vastaavuus ja sopusointu muuhun lainsäädäntöön. Muussa tapauksessa tarkentavien määräysten mukainen toiminta on omiaan johtamaan tulkintaerimielisyyksiin, joita viime kädessä ratkaistaan hallintotuomioistuimissa, kuten julkisuuslain soveltamisen osalta on käynyt.

Tarkennettaviksi käsitteiksi jäävät virkamiehen toiminnan säännösten mukaisuutta arvioitaessa esimerkiksi ruokahuoltoa koskeva säännös terveellisestä, monipuolisesta ja riittävästä ravinnosta (3 luku 4 §) sekä omaisuutta koskevat määrittelyt kuten vähäinen omaisuus, joka on mahdollista ottaa mukaan säilytystilaan (4 luku 1 §) sekä vähäinen omaisuus (4 luku 3 §), jota ei merkitä omaisuusluetteloon kuin vapautensa menettäneen erillisestä pyynnöstä. Mikäli

käsitteet jäävät tulkinnanvaraisiksi, aiheuttaa se ylimääräistä viranomaistyötä esimerkiksi kantelujen ja rikosilmoitusten käsittelyssä. Tulkinnanvaraisuus aiheuttaa myös oikeusturvariskin sekä säädöksen soveltajalle, että henkilölle, johon säädöksen mukainen viranomaistoiminta kohdistuu. Lisäksi täsmennystä vaativa käsite on esimerkiksi ” muu kuin vapautta rajoittava keino ”11 luvun 1 §: n 2 momentissa, jonka mukaan turvaamistoimenpiteiden sijasta on pyrittävä käyttämään ensisijaisesti muita kuin vapautta rajoittavia keinoja vapautensa menettäneen rauhoittamiseksi taikka rikoksen tai vaaraa aiheuttavan tapahtuman estämiseksi.

1.2 Yhdenmukaistaminen tuomat edut

Nykyään ongelmana ovat poliisilaitosten kirjavat käytännöt, esimerkiksi sen suhteen, miten usein vartijan tulee henkilökohtaisesti tarkastaa säilössä olevan tila. Syyttäjälaitoksen näkökulmasta tämä aiheuttaa ongelmia virkamiehen ollessa esitutkinnan tai syyteharkinnan kohteena seuraavassa tilanteessa: miten määritellään valvontahenkilöstön virkavelvollisuuden sisältö tilanteessa, jossa virkamies toimii poliisilaitoksen käytännön tai ohjeistuksen mukaisesti, mutta ohjeistus on itsessään riittämätön. Poliisihallituksen yhtenäiset määräykset tulevat edesauttamaan toimintojen yhdenmukaisuutta ja helpottavat virkavelvollisuuden sisällön määrittelyä niin virkamiehen kun häntä valvovien viranomaisten näkökulmasta. Yhdenmukaisuus parantaa virkamiesten oikeusturvaa ja mahdollistaa sekä poliisimiesten, vartijoiden että poliisilaitosten toiminnan tarkoituksenmukaisen valvonnan.

2 Vaarattomat päihtyneet selviämishoidon vastuulle

Ehdotuksessa merkittävä on se, että poliisilain 2 luvun 2 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa päihtymyksen vuoksi kiinniotettu, joka ei käyttäytymisellään aiheuta vaaraa muiden henkilöiden turvallisuudelle, on

mahdollisuuksien mukaan toimitettava päihtyneiden selviämishoitoasemalle tai muuhun hoitopaikkaan. Muutos tulisi vapauttamaan poliisin ja säilövirtijoiden resurssia heidän ydinosaamisalueensa tehtäviin rauhallisten päihtyneiden valvomisen sijaan. Syyttäjälle tehtävien ilmoitusten perusteella poliisin hallussa menehtyneistä päihtyneet ovat enenevässä määrin käyttäneet alkoholin lisäksi tai yksinomaan lääkkeitä, huumeaineita tai muita päihdyttäviä aineita.

Poliisilla ei ole terveydenhuollon ammattihenkilöllä olevaa ammattitaitoa tunnistaa tällaisista päihtymystiloista mahdollisesti seuraavaa kuolemanvaaraa, etenkin kun kokeneet päihtyneiden käyttäjät eivät välttämättä oirehdi normaalista poikkeavasti ulkoisesti eikä esimerkiksi vapaaehtoinen alkometer-puhallukseen tuo täydellistä selvitystä päihtymyksen asteeseen tai sen aiheuttamaan hengenvaaraan.

Päihdetutkimusten tekeminen ei myöskään ole lainsäädännöllisesti, taloudellisesti eikä käytettävissä olevan virkamiesresurssin puitteissa mahdollinen vaihtoehto.

Henkilöön kohdistuvien pakkokeinojen laajentaminen terveydentilanarviointiin ei ole myöskään perusoikeuksien näkökulmasta mahdollista. Ehdotuksen myötä on todennäköistä, että poliisin hallussa menehtyneiden määrä vähenee.

3 Vartijoiden ja poliisin toiminnasta tehtävien tutkintapyyntöjen määrän mahdollinen lisääntyminen

Oletettavaa on, että ehdotuksen mukaisten vartijoiden voimankäyttöoikeuksien (10 luku 6 §) myötä tulee näiden virkatoimien kohteeksi joutuneiden henkilöiden tekemien kantelujen, tutkintapyyntöjen ja rikosilmoitusten määrä lisääntymään.

Tämä heijastaa resurssitarpeensa myös valtakunnansyyttäjän toimiston poliisirikosyksikön koordinoimaan poliisin tekemäksi epäiltyjen rikosasioiden esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaisesti erityisiin tutkintajärjestelyihin, jossa syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana.

Poliisin säilyttämiin henkilöihin kohdistuvissa voimankäyttötilanteissa voi usein olla mukana myös poliisimies ja ehdotuksen myötä tulisi esimerkiksi vartijan suorittama ampuma-aseella uhkaaminen ja laukauksen ampuminen 10 luvun 8 §:n 3 momentin mukaan tapahtuvaksi päällystään kuuluvan virkamiehen määräyksestä poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Vartija kuuluu ehdotuksen mukaan poliisin kenttäjohdon ja yleisjohdon alaisuuteen tarpeen mukaan. Siten tehtävässä, jossa vartijan toiminta liittyy joko poliisimiehen toimintaan kiinteästi tai tapahtuu poliisimiehen määräyksestä, on selvitettävä, tulisiko asiassa aloittaa esitutkinta toteutettavaksi syyttäjän tutkinnanjohtossa erityisiä tutkintajärjestelyjä koskevan esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan. Tämä esitetty muutos tulee aiheuttamaan työmäärän lisääntymistä sekä tutkinnanjohtajana toimiville syyttäjille että poliisirikosten tutkijoina toimiville poliiseille. Tähän tulisi Poliisihallituksen varautua poliisirikostutkinnan resurssin varmistamisella, koska jo nykyisellään kyseinen resurssi on osin ylikuormittunut ja tutkinnat saattavat viivästyä tutkijoiden muiden työtehtävien vuoksi.

Vartijoille sallittujen voimakeinojen käyttömahdollisuuksien lisääntymisen myötä on mahdollista, että myös ylimmille laillisuusvalvojille tehtävien kantelujen määrä tulee lisääntymään, koska voimakeinojen käyttäminen on potentiaalisesti kanteluherkkä virkatoimi.

Tutkintapyyntöjen osalta reagoitiherkkyys käy ilmi valtakunnansyyttäjän toimiston poliisirikosasioiden tilastoista. Vuonna 2020 poliisin tekemäksi epäiltyjen rikosten asian laadun perusteella tehdystä luokittelusta oli nähtävissä, että ilmoituksista 19 % koski voimankäyttöä.

4 Muut huomiot:

Ehdotuksen 4 luvun 6 §:ssä on määritelty selkeä toimintaohje omaisuuden palauttamisessa noudatettavasta menettelystä, joka voi vähentää tarvetta tehdä

tutkintapyyntöjä ja kanteluita, jotka liittyvät kadonneeksi tai anastetuksi ilmoitettuun omaisuuteen. Tarkkarajainen sääntely lisää sekä virkamiesten että vapautensa menettäneiden oikeusturvaa.

Ehdotuksen 2 luvun 2- 3 §:ssä on selkeytetty ilmoitustarvetta merkitystä ymmärtämättömän päihtyneen henkilön osalta, tämä lisää sekä virkamiesten että vapautensa menettäneiden oikeusturvaa.

Kokonaisuudessaan ehdotus siitä, että tehdään ero vapautensa menettäneen säilyttämiseen ja toisaalta tutkintaan liittyvien menettelyjen välille, tulee lisäämään oikeusturvaa.



Jukka Rappe

apulaisvaltakunnansyyttäjä



Heidi Savurinne

erikoissyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi